

Centralne Muzeum Włókiennictwa w Łodzi

**MIASTO POSTINDUSTRIALNE I JEGO DZIEDZICTWO W XXI WIEKU.
OCHRONA – KONSERWACJA – REWITALIZACJA**

25. Konferencja Grupy Roboczej Polskich i Niemieckich Historyków Sztuki i Konserwatorów, Centralne Muzeum Włókiennictwa w Łodzi, 11-14.10.2017

**DIE POSTINDUSTRIELLE STADT UND IHR ERBE IM 21. JAHRHUNDERT
SCHUTZ – ERHALTUNG – REVITALISIERUNG**

25. Konferenz des Arbeitskreises polnischer und deutscher Kunsthistoriker und Denkmalpfleger, Centralne Muzeum Włókiennictwa w Łodzi, 11-14.10.2017

Organizatorzy/Veranstalter: Centralne Muzeum Włókiennictwa w Łodzi, Europa-Universität Viadrina in Frankfurt/Oder, Katedra Historii Sztuki Uniwersytetu Łódzkiego, Stowarzyszenie Historyków Sztuki Oddział w Łodzi

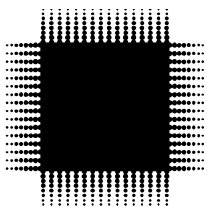
Patroni honorowi/Schirmherren: Prezydent Miasta Łodzi, Botschafter der Bundesrepublik Deutschland in Polen, Narodowy Instytut Dziedzictwa, Rektor Uniwersytetu Łódzkiego

Projekt dofinansowany ze środków/Das Projekt finanziert aus Fonds: Die Beauftragte der Bundesregierung für Kultur und Medien (BKM), Urząd Miasta Łodzi, EXPO 2022 Łódź Poland, Real Development, Fundacja Ulicy Piotrkowskiej

SPRAWOZDANIE NAUKOWE

W dniach 11-14 października 2017 r. odbyła się 25. Konferencja Grupy Roboczej Polskich i Niemieckich Historyków Sztuki i Konserwatorów, skupiającej wybitne osobistości ze świata nauki, reprezentujące oba kraje. Konferencje Grupy Roboczej organizowane są cyklicznie, na przemian w Polsce i w Niemczech. W tym roku na miejsce obrad wyznaczono Łódź. Głównym organizatorem konferencji było Centralne Muzeum Włókiennictwa w Łodzi, wspierane przez Katedrę Historii Sztuki Uniwersytetu Łódzkiego, Oddział Łódzki Stowarzyszenia Historyków Sztuki, natomiast partnerem ze strony niemieckiej – Uniwersytet Europejski Viadrina we Frankfurcie nad Odrą. Patronat honorowy nad wydarzeniem objęli Prezydent Miasta Łodzi, Ambasador Republiki Federalnej Niemiec w Polsce, Narodowy Instytut Dziedzictwa oraz Rektor Uniwersytetu Łódzkiego. Projekt został sfinansowany z funduszy Pełnomocnika Rządu Federalnego Niemiec ds. Kultury i Mediów, dotacji Miasta Łodzi oraz ze środków budżetu państwa. Sponsorami wydarzenia byli ponadto firma Real Development i Fundacja Ulicy Piotrkowskiej.

Wybór Łodzi na miejsce konferencji doskonale współgrał z formułą spotkania, jak również z przyjętym i zarazem niezwykle aktualnym tematem: „Miasto postindustrialne i jego dziedzictwo w XXI wieku.

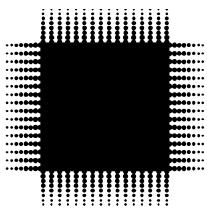
Centralne Muzeum Włókiennictwa w Łodzi

Ochrona – konserwacja – rewitalizacja”. Jest to polskie miasto, w którym zręby przemysłu budowali fachowcy i przedsiębiorcy pochodzenia niemieckiego. Rzeń jego rozległej zabytkowej zabudowy stanowi właśnie dziedzictwo dziewiętnastowiecznego przemysłu, a problemy związane z jego ewaluacją, adaptacją do nowych funkcji pozostają w dużej mierze nierozwiązane, choć widoczna jest wola włodarzy, by stan ten uległ zmianie. Godne odnotowania jest, że Urząd Miasta Łodzi wspierany przez Rząd starał się w tym czasie o organizację wystawy International Expo w roku 2022 właśnie pod hasłem rewitalizacji („City Re:Invented”). Wprawdzie kilka tygodni później Międzynarodowe Biuro Wystaw w Paryżu wskazało Buenos Aires jako przyszłego organizatora, jednak Łódź z proponowaną tematyką okazała się drugą najmocniejszą kandydaturą, niewiele ustępując zwycięzcy.

Część naukową konferencji poprzedził cykl czterech wykładów popularnonaukowych wygłoszonych w łódzkich klubokawiarniach i skierowanych do szerokiego grona łodzian. Grupa młodych badaczy, reprezentujących środowisko akademickie i muzealne, a także lokalne urzędy konserwatorskie starała się zaznajomić zainteresowanych z zagadnieniami i pojęciami z zakresu historii sztuki, budownictwa i konserwatorstwa. Było to niejako przygotowanie do udziału w zasadniczej części konferencji, bowiem wydarzenie to z zamierzenia miało być otwarte zarówno dla osób, dla których opieka nad zabytkami jest częścią pracy zawodowej, jak również dla wszystkich osób zaciekawionych tematyką rewitalizacji obiektów poprzemysłowych. Zamysł ten odniósł pełen sukces, o czym najlepiej świadczyła liczba uczestników konferencji.

Na dzień przed inauguracją obrad odbyło się zamknięte posiedzenie Grupy Roboczej Polskich i Niemieckich Historyków Sztuki i Konserwatorów. Zasadnicza, ściśle naukowa, część konferencji odbyła się w zabytkowych, postindustrialnych murach dawnej przędzalni Ludwika Geyera – obecnie siedzibie Centralnego Muzeum Włókiennictwa w Łodzi. Formalnego otwarcia w dniu 11 października o godzinie 10 dokonała Dyrektor muzeum pani Aneta Dalbiak, po niej natomiast głos zabrali przedstawiciele Grupy Roboczej Polskich i Niemieckich Historyków Sztuki i Konserwatorów: ze strony niemieckiej pani doc. Beate Störtkuhl, ze strony polskiej – pani prof. Ewa Chojecka, pokrótce wprowadzając zebranych w tematykę obrad.

Podczas dwóch dni konferencyjnych zostało zorganizowanych pięć sesji tematycznych i dwa bloki krótszych, dziesięciominutowych wystąpień – komunikatów, których ideą było umożliwienie przedstawienia problematyki prowadzonych prac badawczych. Pierwsza z sesji moderowana przez prof. Tomasza Torbusa „Miasto przemysłowe jako kulturowe dziedzictwo – kwestie teoretyczne”, referaty dr. Waldemara J. Affelta i zespołu kierowanego przez prof. Bogusława Szmygina, stanowiły przede wszystkim rodzaj teoretycznego i najogólniejszego wprowadzenia do treści pojawiających się w dalszych częściach konferencji. Kilka referatów, głównie skupionych w sesji „Wyzwania wielkich okręgów przemysłowych” prowadzonej przez doc. Beate Störtkuhl, w tym te dr. hab. Irmy Koziny, dr. Thomasa Parenta czy dr. Matthiasa Baxmanna, dotyczyła problematyki szerzej zakreślonych obszarów. W pozostałych panelach dominowały już studia przypadku, które niejednokrotnie były punktem wyjścia do wyciągania frapujących wniosków i formułowania godnych uwagi ocen

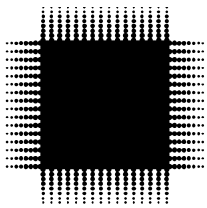

Centralne Muzeum Włókiennictwa w Łodzi

ogólniejszych problemów. Jedną z sesji poświęconych przede wszystkim studiom przypadku odbyła pierwszego dnia. „Doświadczenia niemieckie. Pośrednictwo – waloryzacja postindustrialnego dziedzictwa przemysłowego: koncepcje i strategie” moderowana przez prof. Tadeusza J. Żuchowskiego, odnosiła się do obszaru niemieckiego. W drugim dniu konferencji, w sesji „Wyzwania wobec zachowania i rewitalizacji dziedzictwa postindustrialnego”, moderowanej przez prof. Tadeusza Bernatowicza usłyszeć można było najbardziej „egzotyczne”, w kontekście pozostałych, egzemplifikacje poruszanych problemów, dotyczące rewitalizacji dawnej dzielnicy portowej w Buenos Aires i ewaluacji postsowieckiego, przemysłowego dziedzictwa w Estonii. W drugim dniu obrad przeważała jednak tematyka polska, a szczególnie widoczna była grupa referatów odnoszących się do miasta goszczącego konferencję, wyodrębnionych w panelu „Doświadczenia łódzkie. Architektura, urbanistyka i sztuka w procesie przemian” powierzona moderacji dr Katji Bernhardt.

Wśród uczestników konferencji znaleźli się przedstawiciele najważniejszych ośrodków naukowych z Niemiec i Polski, ale również ze Szwajcarii i Estonii. Byli to zarówno uznani badacze, jak i młodzi naukowcy. Poza wystąpieniami wykładowców akademickich, pojawiły się referaty przygotowane przez urzędników i muzealników, dzięki czemu całościowe ujęcie, przy ścisłym trzymaniu się przedmiotu obrad, odznaczało się daleko idącą interdyscyplinarnością i szeroką perspektywą porównawczą. Łącznie wygłoszono 17 referatów, 6 komunikatów, a podczas sesji wieczornej pierwszego dnia także dwa uroczyste wykłady członków Grupy Roboczej Polskich i Niemieckich Historyków Sztuki i Konserwatorów: prof. Ewa Chojecka zarysowała zagadnienie ujęte w temacie „Obraz «Wielkiej Industarii – przedmiot rozważań historyka sztuki (Thomas Voßbeck i Michael Baxandall)”, zaś prof. Wojciech Bałus i dr Dietmar Popp zaprezentowali nowo wydany tom serii „Dehio – Handbuch der Kunstdenkmäler in Polen” pod tytułem „Zabytki sztuki w Polsce. Małopolska”, będący świadectwem prężnej współpracy środowiska polskich i niemieckich historyków sztuki.

W stosunku do opublikowanego wcześniej programu konferencji nastąpiło kilka nieprzewidzianych zmian: zabrakło referatów pań mgr inż. Kathrin Krüner, dr Marty Ostrowskiej-Bies, a także dr. Błażeja Ciarkowskiego, którzy z przyczyn niezależnych nie mogli pojawić się na konferencji. Nie spowodowało to wszakże widocznych zakłóceń w przebiegu obrad, między innymi dlatego, że zgromadzeni mieli okazję wysłuchać dodatkowego referatu o tematyce łódzkiej „Rewitalizacja Księżego Młyna. Z szacunkiem dla twórców i uczestników miejsca” autorstwa pana mgr. Arkadiusza Bogusławskiego. Brak kilku referatów został uzupełniony dyskusjami, kończącymi sesję. Kulminacyjnym momentem konferencji była dyskusja końcowa. Prowokacyjne w intencji pytanie dr. Thomasa Parenta z LWL-Industriemuseums w Dortmundzie o kierunek rewitalizacji ginącego dziedzictwa miast postindustrialnych przywołało do głosu wielu czynnych, jak i biernych do tej chwili uczestników konferencji, którzy poczuli się w obowiązku krytykować bądź usprawiedliwiać przemiany zachodzące na naszych oczach. Dyskusja skupiła się przede wszystkim na relacjach między służbami konserwatorskimi a kapitałem prywatnym. Każdy z biorących udział w wymianie zdań przywoływał przykłady ze znanego sobie obszaru geograficznego i odnoszące się do własnych zainteresowań badawczych bądź praktyki zawodowej. Nie zabrakło również refleksji

Centralne Muzeum Włókiennictwa w Łodzi

ogólniejszych. Obrady naukowej części konferencji podsumował prof. Krzysztof Stefański z Uniwersytetu Łódzkiego, a Dyrektor Centralnego Muzeum Włókiennictwa oficjalnie pożegnała zgromadzonych. Na tym zakończono sesję naukową.

Nie był to jeszcze koniec programu. W sobotę 14 października odbył się objazd naukowy przygotowany przez pracowników Katedry Historii Sztuki Uniwersytetu Łódzkiego, podczas którego uczestnicy konferencji mieli okazję zaznajomienia się z największymi i najbardziej znaczącymi przykładami łódzkich przedsięwzięć rewitalizacyjnych: adaptacją przemysłowych terenów części dawnej osady fabrycznej Łódka na kampus Politechniki Łódzkiej, rewitalizacją tzw. Księżego Młyna (Pfaffendorf) stanowiącego niegdyś część jednego z największych w Europie zakładów przemysłu bawełnianego – należących do Karola Scheiblera, centrum handlowo-rozrywkowym Manufaktura, mieszczącym się w granicach kompleksu fabrycznego Izraela Poznańskiego, wreszcie z powstającym Nowym Centrum Łodzi, skupionym wokół gmachu zabytkowej, modernistycznej elektrociepłowni. Objazd był ciekawym uzupełnieniem wysłuchanych podczas dwudniowej sesji referatów, szczególnie tych dotyczących tematyki lokalnej.

Obrady konferencji „Miasto postindustrialne i jego dziedzictwo w XXI wieku. Ochrona – konserwacja – rewitalizacja” dzięki różnorodności ujęć i dobranych przykładów w obrębie określonego obszaru tematycznego pozwoliły uczestnikom na poszerzenie horyzontów, zapoznanie się z nowymi rozwiązaniami i tendencjami. Stworzyły, podobnie jak to było podczas poprzednich spotkań firmowanych przez Grupę Roboczą, platformę wzajemnej współpracy między specjalistami z Polski i Niemiec. Wymiana myśli przyczyni się do ściślejszej współpracy między uczonymi z obu krajów i stanie się punktem wyjścia dla realizowania nowych projektów, a jej trwałym śladem powinna być zapowiedziana przez organizatorów publikacja pokonferencyjna.

Autor sprawozdania: Jerzy Głowacki